

– розвиток технології біометрії в поводженні зі зброєю (використання біометричних пістолетів, сейфів і т. п.);

– перекриття каналів незаконного постачання (контрабанди) зброї.

Слід також зазначити, що сучасних умовах виникла необхідність прийняття на державному рівні основоположного документа про основи державної політики у сфері контролю за озброєнням. Необхідність прийняття такого документа обумовлена критичним станом обігу зброї в Україні, що виражається в її неконтрольованому розповсюдженні [3]. Тому важливого значення набуває розробка концепції державної політики щодо контролю за озброєнням, розрахованої на тривалий період. Ця концепція має обов'язково відображати сучасний стан і тенденції обігу зброї та комплекс заходів для запобігання незаконним діям з нею. Лише такий керівний документ дозволить концентровано та цілеспрямовано усувати негативні детермінанти в даній галузі й забезпечить умови для її нормального функціонування.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінологія : навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ : Атіка, 2009. 312 с.

2. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Вид. Паливода А. В., 2008. 292 с.

3. Клименко О. Заходи спеціально-кримінологічної профілактики незаконного поводження зі зброєю. *Вісник Академії митної служби України*. 2010. № 2. С. 140–144.

Одержано 01.03.2019

УДК 343.48

Наталія Володимирівна КОБЕЦЬ,

старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ

ЩОДО ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 262 КК УКРАЇНИ

Належне застосування кримінального закону неможливе без якісного конструювання диспозицій статей Особливої частини КК України. Не є винятком і статті розділу IX Особливої частини КК України, які передбачають відповідальність за злочини проти громадської безпеки. Наразі предметом аналізу є конструювання статті 262 «Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем».

З ознак об'єкта злочину у диспозиції ч. 1 ст. 262 КК використовуються така криміноутворююча ознака як предмет злочину. Напевно вивчення предмета злочину сприяє більш глибокому і правильному з'ясуванню суті та змісту об'єкта злочину, його конкретизації. Предмет злочину має важливе значення і для кваліфікації злочину. Не вдаючись у наукову полеміку щодо визначення і значення предмета злочину, зазначимо, що найбільш прийнятним є наступне його розуміння. Предмет злочину – це будь-які речі матеріального світу, із визначеними властивостями яких, кримінальний закон пов'язує наявність в діях особи ознак конкретного складу злочину [1, с. 77]. Отже, виходячи з викладеного, характерні властивості певних предметів визначають об'єкт кримінально правової охорони. В нашому випадку таким об'єктом є громадська безпека. Знову ж таки на сьогоднішній день єдиного визначення громадської безпеки у науковій літературі не існує. Єдине, з чим погоджуються багато дослідників у цій сфері, це те, що суспільна небезпечність злочинів проти громадської безпеки полягає у створенні небезпеки для життя та здоров'я невизначеного кола осіб [2, с. 27]. Вони порушують нормальні (безпечні) умови життя невизначеного кола людей, спокійне їх існування, створюють загальну небезпеку – умови для вчинення особливо тяжких злочинів та настання інших тяжких наслідків. А нерідко і призводять до них, створюючи неспокійну обстановку в суспільстві, викликаючи побоювання, страх за життя, дезорганізуючи діяльність людей, стосунки між ними, послаблюють соціальні зв'язки [3, с. 39–40].

Чи здатне створювати таку небезпеку викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем?

На наше переконання, так. Як зазначено у постанові Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами», основною характерною ознакою зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв та радіоактивних матеріалів є їх призначення – ураження живої цілі, знищення чи пошкодження оточуючого середовища.

Крім того, в науковій літературі існує думка, що загально небезпечний характер злочинів проти громадської безпеки обумовлений як їх об'єктом, так і тим, що їх предметом виступають зброя або інші за своєю природою, самі по собі потенційно смертоносні джерела, що використовуються або можуть бути використані як зброя або засоби руйнування, ураження [3, с. 40].

Отже, ч. 1 ст. 262 КК передбачає кримінальну відповідальність за викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї (крім гладко ствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства.

У якості *предмета* злочину кримінальним законом визнаються: 1) вогнепальна зброя (крім гладкоствольної мисливської); 2) бойові припаси; 3) вибухові речовини; 4) вибухові пристрої; 5) радіоактивні матеріали.

До *вогнепальної зброї* належать усі види бойової, спортивної, нарізної мисливської зброї як серійно виготовленої, так і саморобної чи переробленої, для проведення пострілу з якої використовується сила тиску газів, що утворюється при згоранні вибухових речовин (пороху або інших спеціальних горючих сумішей).

Бойовими припасами визнаються патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, артилерійські снаряди, бомби, міни, гранати, бойові частини ракет і торпед та інші вироби в зібраному вигляді, споряджені вибуховою речовиною і призначені для стрільби з вогнепальної зброї чи для вчинення вибуху.

До *вибухових речовин* належать порох, динаміт, тротил, нітрогліцерин та інші хімічні речовини, їх сполуки або суміші, здатні вибухнути без доступу кисню.

Під *вибуховими пристроями* слід розуміти саморобні чи виготовлені промисловим способом вироби одноразового застосування, спеціально підготовлені і за певних обставин спроможні за допомогою використання хімічної, теплової, електричної енергії або фізичного впливу (вибуху, удару) створити вражаючі фактори – спричинити смерть, тілесні ушкодження чи істотну матеріальну шкоду – шляхом вивільнення, розсіювання або впливу токсичних хімічних речовин, біологічних агентів, токсинів, радіації, радіоактивного матеріалу, інших подібних речовин.

Радіоактивні матеріали – це будь-які матеріали, які містять радіонукліди і для яких питома активність та сумарна активність вантажу перевищують межі, установлені нормами, правилами й стандартами з ядерної та радіаційної безпеки.

А тепер щодо форм незаконного заволодіння зазначеними предметами.

Під *викраденням* слід розуміти протиправне таємне чи відкрите, в тому числі із застосуванням насильства, яке не є небезпечним для життя або здоров'я, чи з погрозою застосування такого насильства, їх вилучення у юридичних або фізичних осіб незалежно від того, законно чи незаконно ті ними володіли.

Привласнення має місце при їх утриманні, неповерненні володільцю особою, якій вони були довірені для зберігання, перевезення, пересилання, надані у зв'язку з виконанням службових обов'язків тощо або в якій опинились випадково чи якою були вилучені в іншої особи, котра володіла ними незаконно.

Вимагання полягає в пред'явленні особі, яка законно чи незаконно ними володіє або у віданні чи під охороною якої вони перебувають, вимоги про їх передачу.

Заволодіння *шляхом шахрайства* здійснюється за допомогою обману чи зловживання довірою.

Наступна форма, а саме *шляхом зловживання службової особи своїм службовим становищем* в якості самостійного складу злочину передбачається на рівні кваліфікуючої ознаки цього складу злочину у ч. 2 ст. 262 КК (поряд з повторністю або за попередньою змовою групою осіб). Тобто шляхом зловживання службової особи своїм службовим становищем – внаслідок протиправного використання нею своїх владних повноважень.

Можна дійти висновку, що термінологія, яка використовується у законі для позначення відповідних дій у складі даного злочину збігається з юридичним описом дій, що утворюють

об'єктивну сторону злочинів проти власності (статті 185, 186, 189, 190, 191 КК). Однак, на відміну від останніх складів злочинів, заподіяння певної матеріальної шкоди не є обов'язковою ознакою.

Частина 3 ст. 262 КК встановлює кримінальну відповідальність за дії, передбачені частинами першою та другою цієї статті, якщо вони вчинені організованою групою, як особливо кваліфікуючу ознаку (не виникає труднощів для розуміння такої юридичної конструкції). А також передбачає і як особливо кваліфікуючі ознаки, і водночас як самостійний склад злочину, розбій з метою викрадення вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або радіоактивних матеріалів, а також вимагання цих предметів, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я.

Щодо форм незаконного заволодіння предметами, зазначеними у ч. 3 ст. 262, то вони є аналогічними (однорідними) формам незаконного заволодіння чужим майном (злочинів проти власності статті 187, 189 КК) і наразі не потребують додаткового аналізу.

Необхідно звернути увагу, що такі форми незаконного заволодіння не містять серед предмета злочинного посягання вибухові пристрої. Виникає питання, чи за таких форм незаконного заволодіння вибухові пристрої втрачають свої характерні властивості? Чи змінюється безпосередній об'єкт злочину у разі розбою з метою викрадення вибухових пристроїв або вимагання цих предметів, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я? На наше переконання, ні. В даному випадку форма незаконного заволодіння вибухових пристроїв не змінює їх характерних властивостей щодо створення вражаючих факторів, здатних спричинити смерть, тілесні ушкодження чи істотну матеріальну шкоду, а відтак не можна відносити цей предмет до предметів злочинів проти власності.

Отже, формулювання диспозиції ч. 3 ст. 262 КК України вимагає вдосконалення в частині переліку предметів злочину з метою точної об'єктивізації волі законодавця та адекватного тлумачення зазначеної кримінально-правової норми.

Список бібліографічних посилань

1. Дзюба Ю. П. Деякі методологічні аспекти дослідження предмета злочину // Теоретичні основи забезпечення якості кримінального законодавства та правозастосовчої діяльності у сфері боротьби зі злочинністю в Україні : матеріали наук. конф., (м. Харків, 15 трав. 2009 р.) / редкол.: В. І. Борисов (голов. ред.) та ін. Харків : Право, 2009. С. 95–98.
2. Данилевський А. О. Кримінальна відповідальність за матеріальне, організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації : монографія / наук. ред. Є. В. Фесенко. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2009. 232 с.
3. Тихий В. Сучасні проблеми застосування і вдосконалення кримінально-правових норм про відповідальність за злочини проти громадської безпеки. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2008. № 3. С. 39–43.

Одержано 22.03.2019

УДК 343.97

Дар'я Федорівна КОВАЛЬОВА,

курсант 2 курсу факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олександр Володимирович ОЛІШЕВСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ПРОПАГАНДИ КУЛЬТУ НАСИЛЬСТВА І ЖОРСТОКОСТІ

До соціально шкідливих наслідків сприйняття інформації, що містить пропаганду культу насильства і жорстокості відносяться: створення в суспільстві атмосфери бездуховності; деформація моральних цінностей до низьких інстинктів та прагнень; розвиток негативних душевних якостей; формування злочинних алгоритмів соціальної поведінки; нестійкість до